

Харківська	33,6	40,4	46,0	53,4	55,1	54,2	56,1	1,6
Херсонська	36,4	38,4	44,3	45,8	47,2	46,4	49,9	1,4
Хмельницька	35,8	34,3	38,3	41,9	44,6	43,5	45,9	1,3
Черкаська	39,9	43,1	47,1	51,6	53,2	53,1	54,6	1,4
Чернівецька	26,4	32,9	37,4	42,0	42,8	41,7	42,9	1,6
Чернігівська	38,0	37,4	43,2	43,2	46,0	44,2	46,3	1,2
Україна	32,8	39,1	45,7	49,7	52,0	51,2	54,4	1,6

*Джерело: розраховано за даними [14]

Рівень споживання м'яса в розрахунку на одну особу має позитивну тенденцію і у 2012 р. Зріс порівняно з 2005 р. на 15,3 кг, або на 39,1 %. За цей період збільшилося споживання м'яса, крім яловичини і телятини, за основними видами, а саме: м'яса птиці – на 9,9 кг (71,2 %), свинини – на 8,5 кг (67,4 %), інших видів м'яса – на 0,1 кг (11,1 %). Споживання яловичини і телятини – зменшилось на 3,2 кг (27,4 %). Однак фактичний обсяг споживання м'яса у 2012 р. становив лише 68 % від раціональної норми (80 кг), але на 4,6 % більше від мінімальної (52 кг). Викликає занепокоєння, що за раціональної норми споживання яловичини і телятини 32 кг (40 %) у 2012 р. спожито 8,5 кг (10,6 %), свинини відповідно 28 кг (35 %) та 21,1 кг (26,3 %), м'яса птиці – 20 кг (25 %) та 23,8 кг (29,8 %) (рис. 2).

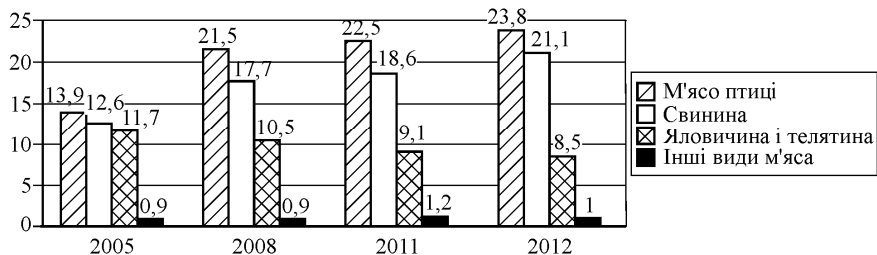

Рис. 2. Споживання м'яса за основними видами на одну особу за рік, кг

Слід зазначити, що в 2012 р. в Україні співвідношення у споживанні основних видів м'яса – яловичини, свинини і м'яса птиці на одну особу сформувалося як 1: 2,5: 2,8. На переробних підприємствах останнім часом переважає м'ясо птиці. У роздрібному товарообігу лідируючі позиції належать свинині, однак в останні роки помітно зросла питома вага м'яса птиці. Основним місцем реалізації м'яса залишаються продовольчі ринки в містах, проте значну частку птиці вітчизняного виробництва продається через систему роздрібної торгівлі.

Висновки. Незважаючи на значні труднощі та проблеми, з яким стикається м'ясне тваринництво, галузь, як і раніше, зберігає значний потенціал для росту та інтенсивного розвитку. Збереженню наявних позитивних тенденцій у тваринництві та виробництві м'яса в Україні сприятиме збалансованість ціну галузі (від кормів до готових м'ясопродуктів), відносно стабільний попит на продукцію з боку населення, поживлення у сфері кредитування реального сектору, державна підтримка галузі.

Література

1. Україна посідає 85-е місце в світі за споживанням м'яса на душу населення. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://shuvar.com/index.php?mod=news&cmd=details&id=620>

2. Біляцький С. Соціальні наслідки зростання населення Землі / С. Біляцький, Н. Ярова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=65&c=1477>.

3. Рєгмі А. Світове сільське господарство та торгівля / А. Рєгмі, М. Мелхар. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukragroportal.com/propoz/tem.html?PropozRubID=10&Year=&NumID=&obl=&ItemID=102&Page=160>.

4. Вегетарианство, или почему вредно есть мясо. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.tantrayoga.narod.ru/html_nm/vegetarian.htm.

5. Сельхозпроизводители Аргентины проведут забастовку. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.russian-club.com.ar/news/archives/date/2006/07/>.

6. Курашвили В.А. Новая роль натуральной терапии в современном мире / В.А. Курашвили. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.medlinks.ru/article.php?sid=9301>.

7. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України : стат. зб. за 2012 р. / за ред. Н.С. Власенко. – К. : Держстат України, 2006. – 56 с.

8. Украинцы потребляют сейчас в пять раз меньше мяса, чем при СССР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.20minut.ua/news/71619>.

9. Особенности и перспективы развития рынка мяса и мясопродуктов. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.meat.com.ua/pol/?id=4>.

10. Минів Р.М. Державне регулювання галузі птицевництва / Р.М. Минів, Б.Б. Баток // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2007. – № 9. – С. 37-43.

11. Присяжнюк М.В. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук та ін. / за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К. : Вид-во ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.

12. Аграрний сектор України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://agroua.net/economics/documents/category-116/doc-173>

13. Демчак І.М. Моніторинг стану галузі тваринництва та ринків м'ясо-молочної продукції за січень-березень 2013 року в цифрах, графіках, діаграмах / І.М. Демчак, О.В. Сень, Д.М. Микитюк, О.Л. Чижевський. – К. : НДІ "Укragропромпродуктивність", 2013. – 47 с.

14. Сільське господарство України 2011 // Статистичний збірник / за ред. Н.С. Власенко. – К. : ДП "Інформаційно-аналітичне агентство". – 2013. – 402 с.

Дацко О.Б. Анализ производства и потребления мяса на одного человека в Украине

Определены основные тенденции и приведены результаты анализа производства и потребления мяса в Украине на одного человека в год. Установлено, что у 2012 г. в Украине в расчете на одного человека произведено 48,5 кг мяса всех видов, а потребление мяса и мясных продуктов в расчете на одного человека в год в 2012 г. составляло 54,4 кг., что меньше от рациональной нормы (80 кг) на 25,6 килограмма.

Ключевые слова: производство, потребление, мясо, один человек.

Datsko O.B. Analysis of production and consumption of meat per person in Ukraine

In the article main tendencies and results of production and consumption analysis of meat in Ukraine per person are revealed. In 2012 production of all kinds of meat per person was 48,5 kg in Ukraine and consumption of meat and meat products per person in 2012 was 54,4 kg. that lower than rational consumption norm (80 kg.) on 25,6 kg. per person.

Keywords: production, consumption, meat, one person.

УДК 330.138.11

Доц. Н.І. Дуляба, канд. екон. наук;
магістрант Т.А. Ільницька – Львівська КА

СУТНІСТЬ, РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ

Досліджено сутність поняття "собівартість", з'ясовано місце собівартості в економічному механізмі господарювання, виділено основні види собівартості підприємства, а також розкрито її мету та основні функції. Також розглянуто собівартість як економіч-

ний показник, витрати, які зараховують до собівартості продукції підприємства на основі сучасної економічної ситуації в Україні.

Ключові слова: собівартість, витрати, виробнича собівартість, підприємство, продукція.

Постановка проблеми. Основним показником, що характеризує рівень витрат на виробництво продукції, є результати виробничо-господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів, є собівартість продукції. Собівартість продукції є важливим узагальнюючим показником, який характеризує ефективність роботи підприємства. Чим краще працює підприємство, чим економічніше воно використовує власні ресурси, чим успішніше вдосконалює свою техніку, тим нижчою буде собівартість виготовленої продукції. Зниження витрат виробництва та собівартості продукції є однією з основних умов зростання прибутку підприємства, підвищення рентабельності та ефективності його роботи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню собівартості та її сутності завжди приділяли увагу українські та зарубіжні вчені-економісти, зокрема такі науковці, як: Т.П. Карпова, Ч.Т. Хонгрэн, Дж. Фостер, Ю.С. Цал-Цалко тощо. Такі вчені, як М.А. Вахрушина, К.Р. Макконел, Р. Кемпбелл, С.Л. Брю, Л. Нападовська, Фандель Гюнтер, Р. Ентони порівнюють собівартість з витратами. Проте сучасний стан промислових підприємств вказує на те, що ця проблема потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення сутності, ролі та значення показника собівартості в управлінні виробництвом, її місце в економічному механізмі господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Собівартість є одним з найважливіших показників, який характеризує господарську діяльність підприємств. Особливого значення він набуває в умовах ринкової конкуренції, оскільки конкуренція – це насамперед цивілізована боротьба між товаровиробниками за зниження собівартості продукції. Лише знизивши її, за всіх інших рівних умов, товаровиробник може знизити і ціну, щоб привабити покупця й отримати перевагу над конкурентами. Це основний шлях зміцнення економіки підприємства і важлива передумова підвищення матеріального добробуту його працівників [4, с. 73].

Всі автори по-різному трактують поняття собівартості. Більш детально думки авторів подано у таблиці. На нашу думку, собівартість продукції – це грошове вираження витрат на виробництво та реалізацію продукції. Показнику собівартості продукції належить одне з провідних місць в економічному механізмі господарювання. Від рівня собівартості залежить прибуток, рівень цін, рентабельність та інші показники [1, с. 19-21]. Одним із важливих завдань управлінського обліку є калькулювання, результатом якого виступає собівартість.

Собівартість продукції є одним із найважливіших економічних показників господарської діяльності підприємства, в якому відображаються зростання продуктивності праці, економія ресурсів, технічний прогрес.

Собівартість використовується як основний інструмент управління виробництвом та забезпечення діяльності підприємства на принципах комерційного розрахунку, що передбачає зіставлення витрат підприємства з його доходами, собівартості продукції з прибутком, отриманого від її реалізації.

Табл. Основні концепції сутності собівартості

Автори	Тлумачення собівартості
Ф.В. Горбонос	це сукупність поточних витрат, яких зазнає підприємство на виробництво та реалізацію продукції у грошовій формі, й які показують, що витрачає конкретне підприємство на виробництво та реалізацію одиниці продукції
І.Є. Давидович	це виражені у грошовій формі витрати, пов'язані з підготовкою, організацією, веденням виробництва та реалізацією продукції (виконання робіт, надання послуг). Собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства складається з витрат природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних засобів, трудових ресурсів, а також інших витрат
М.А. Боллох, В.З. Бурчевський	грошова вартість оплати праці, спожитих засобів та предметів праці
В.Г. Андрійчук	один із найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання

Показник собівартості використовується для оцінки економічної ефективності використання основних і оборотних засобів виробництва, вибору оптимальних варіантів організації управління, внутрішньогосподарських і міжгосподарських економічних зв'язків, при вирішенні питань впровадження нової техніки і технології, підвищення якості продукції тощо.

Витрати, які включаються до собівартості продукції, визначаються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та галузевими інструкціями з питань планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) [8, с. 72]. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати; технологічна собівартість. Собівартість продукції не має єдиного об'єктивного значення. Її величина залежить від методики розрахунку. За одних і тих самих витрат, одному й тому ж обсягу виробництва, застосовуючи різну методику розрахунку, можна отримати різні значення собівартості [6, с. 74].

Собівартість як економічний показник використовують для:

- оцінки рівня господарювання підприємства та його структурних підрозділів;
- контролю за ефективністю витрачених ресурсів;
- визначення економічної ефективності інвестиційної та інноваційної діяльності, впровадження заходів щодо забезпечення більш ефективного процесу господарювання;
- розробки і встановлення цін на продукцію (роботи, товари і послуги);
- визначення економічної доцільності та вигідності здійснення підприємницької діяльності за різними об'єктами господарювання.

Підвищення ролі та значення показника собівартості в управлінні підприємством, в оцінці діяльності та стимулюванні колективу підприємства передбачає класифікацію цього показника, за певними характерними ознаками.

Професор Ф.Ф. Бутинець розглядає таку класифікацію собівартості:

Технологічна – включає прямі витрати на робочому місці, ділянці; характеризує рівень витрат на здійснення окремих технологічних операцій, на виготовлення окремих деталей, вузлів тощо. Порівнюючи собівартість окремих деталей, можна прийняти рішення щодо власного виробництва чи придбання деталей у постачальника.

Виробнича-технологічна собівартість збільшена на суму витрат, пов'язаних з управлінням виробничими підрозділами, що випускають продукцію. Характеризує рівень витрат на виготовлення продукції.

Повна – виробнича собівартість, збільшена на суму адміністративних та витрат на збут. Цей показник інтегрує загальні витрати підприємства, які пов'язані як з виробництвом, так і з реалізацією продукції.

Індивідуальна – характеризує витрати конкретного підприємства щодо випуску продукції.

Фірмова – включає витрати на виробництво та реалізацію продукції за групою підприємств, які входять до об'єднання, фірми, тресту.

Середньогалузева – характеризує середні по галузі витрати на виробництво відповідного виробу і розраховується за формулою середньозваженої на підставі індивідуальних собівартостей підприємств галузі [2, с. 63].

Планова – включаються максимально допустимі витрати підприємства на виготовлення продукції, передбачені планом на наступний період.

Фактична – характеризує розмір фактично витрачених засобів на випуск продукції. Так, за способом розрахунку та сферою використання в управлінні виробництвом О.В. Крушельницька розрізняє такі види собівартості:

- Нормативна – розраховується за поточними, тобто чинними нормами використання ресурсів.
- Планово-розрахункова – на основі планових норм і нормативів.
- Фактична – та, що відображає витрати, що склалися у звітному періоді на виробництво та збут продукції.

Автор І.М. Бойчик, крім зазначених вище, розрізняє такі види собівартості:

1. Залежно від часу формування затрат: а) планова; б) фактична; в) нормативна; г) кошторисна.
2. Залежно від тривалості розрахункового періоду: а) місячна; б) квартальна; в) річна.
3. За складом продукції: а) товарної продукції; б) валової продукції; в) реалізованої продукції; г) незавершеного виробництва.

Виходячи зі значення собівартості як узагальнюючого якісного показника виробництва, необхідно поділяти фактори зниження собівартості за двома основними ознаками:

- 1) за елементами виробництва – праця, предмети і засоби праці;
- 2) за характером умов і заходів, спрямованих на вдосконалення виробництва, що визначають скорочення витрат праці і засобів виробництва на одиницю продукції, а також зниження собівартості за основними елементами [3, с. 52].

Основними факторами зниження собівартості при поділі їх за першою ознакою є:

- зростання продуктивності праці й відповідна зміна середньої заробітної плати;
- зниження норм витрат сировини, матеріалів і палива;
- скорочення транспортних витрат із доставки засобів виробництва;
- зміна цін на засоби виробництва і транспортних тарифів;
- покращення техніко-економічних показників використання основних засобів за встановленою нормою амортизації та їх вартістю.

Основними факторами зниження собівартості при поділі їх за другою ознакою є:

1. Впровадження передової техніки – механізація і автоматизація, електрифікація і хімізація виробництва, покращення конструкції виробів, впровадження передових технологічних процесів тощо.
2. Покращення організації виробництва на основі його концентрації та спеціалізації, удосконалення організації управління підприємством та більш раціонального територіального розміщення виробництва, покращення умов матеріально-технічного забезпечення та організації праці тощо.
3. Підвищення кваліфікації і культурно-технічного рівня робітників.

Якщо на підприємстві не обчислюють собівартість конкретних видів виробів, то збитковість одних видів продукції вуалюється прибутковістю інших, що заважає мобілізації резервів підприємства. Такі факти спостерігаємо на передових і рентабельних підприємствах, де збитковість значної кількості виробів залишається непоміченою через високу рентабельність продукції загалом. Тому ще одним фактором зниження собівартості є її обчислення по всій номенклатурі продукції.

Висновки. Собівартість продукції підприємства є найважливішим узагальнюючим показником економічної ефективності її виробництва. У ній відображаються всі сторони господарської діяльності: ступінь технологічного оснащення виробництва та освоєння технологічних процесів; рівень організації виробництва і праці, ступінь використання виробничих потужностей; економічності використання матеріальних і трудових ресурсів й інші умови і чинники, які характеризують виробничо-господарську діяльність. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємств, темпи розширеного виробництва і, звичайно ж, їх фінансовий стан. Зниження собівартості продукції сприяє збільшенню прибутку та підвищенню конкурентоспроможності.

Отже, за умов постійного пошуку нових методів і факторів зниження собівартості продукції діяльність промислових підприємств в Україні може вийти на новий, більш ефективний рівень функціонування.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" / Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р., № 318. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-16-vitrat.html>
2. Методичні рекомендації формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затверджені наказом Держкомітету промислової політики від 02.02.2001 р., № 47. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uazakon.com/document/spart34/inx34658.htm>
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посібн. / І.М. Бойчик. – К. : Вид-во "Атіка", 2002. – 480 с.

4. Грещак М.Г. Управління витратами : навч. посібн. / М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С. Кошоба та ін. / за заг. ред. М. Г Грещака. – К. : Вид-во "Либідь", 2008. – 264 с.
5. Харів П.С. Економіка підприємства : навч. посібн. / П.С. Харів. – Сер. : Вид-во "Економічна думка", 2000. – 500 с.
6. Котляров С. Незавершене виробництво: особливості оцінки та обліку / С. Котляров, В. Корнілова // Бухгалтерія. – 2008. – № 48. – С. 53-59.
7. Кравчук О. Загальні виробничі витрати: організація обліку / О. Кравчук // Дебет-кредит. – 2008. – № 43. – С. 27-31.
8. Мачулка, О. Облік і аналіз витрат: управлінський аспект / О. Мачулка // Бухгалтерський облік і аудит : наук. журнал. – 2008. – № 10. – С. 30-34.

Дуляба Н.И., Ильницкая Т.А. Сущность, роль и значение показателя себестоимости продукции в управлении производством

Исследована сущность понятия "себестоимость", выяснено место себестоимости в экономическом механизме хозяйствования, выделены основные виды себестоимости предприятия, а также раскрыты ее цели и основные функции. Также рассмотрена себестоимость как экономический показатель, расходы, которые включаются в себестоимость продукции предприятия на основе современной экономической ситуации в Украине.

Ключевые слова: себестоимость, затраты, производственная себестоимость, предприятие, продукция.

Dulyaba N.I., Ilynska T.A. Essence, role and value of index of unit cost, is in the management of operations

The article examines the nature of the concept of "cost", found a place cost in economic management mechanism, the basic types of cost enterprise as well as disclosed its purpose and functions. Also considered cost as an economic indicator, the costs are included in cost of production on the basis of the current economic situation in Ukraine.

Keywords: costs, expenses, production costs, enterprise products.

УДК 336.76:338.246.025.2

**Фін.-екон. аналітик М.Б. Заблоцький,
канд. екон. наук – Українська аграрна асоціація, м. Київ**

**ЛІБЕРАЛЬНА ФІНАНСОВО-РИНКОВА РЕГУЛЯТИВНА СИСТЕМА
І ПРИЧИНИ КРИЗИ ПЕРЕВИРОБНИЦТВА**

Обґрунтовано методологію формування ліберальної фінансово-ринкової системи регулювання економікою країни і регіонів. Визначено відношення приватної власності на капітал і результати виробництва як основу економічної свободи і ліберальних методів самоуправління підприємств. З'ясовано, що ліберальне самоуправління та інтерес до нагромадження грошей і капіталу призводять до виробництва обсягу натурального продукту, вищого від попиту на продукт, і появи кризи перевиробництва з ознаками зниження цін на продукт і навіть зупинення виробництва.

Ключові слова: приватна власність, система регулювання економікою, фінансовий ринок, обсяг виробництва, монетизована цінова функція, продуктивізована цінова функція, криза перевиробництва.

Постановка проблеми. Найважливішою проблемою для урядів країн із будь-якою державно-політичною системою організації є система регулювання фінансів як основи продуктивного й ефективного функціонування економіки. Хронологічно першою за нашими дослідженням [1, с. 154] формувалася ліберальна фінансово-ринкова регулятивна система. Її становлення відбувалося на основі теорії "вільного підприємництва" і вона мала достатньо вагомий вплив на зростання виробництва, розміщення виробництв по території, нагромадження капіталу. Поряд із позитивним впливом на економіку, вона формувала такий

механізм нагромадження капіталу, зростання виробництва і задоволення попиту, що з часом призводило до відповідних криз із негативними наслідками.

Публікації з проблеми. Основи регулятивного лібералізму в економіці заклали ще класики економічної теорії і ринкової економіки. Зокрема, А. Сміт розглядав людину "як егоїста, який відстоює свої інтереси" [5, с. 18-73], Д. Мілль розглядав розподіл продукту як суб'єктивний процес, тому що формується людиною [4, с. 74-96], А. Маршал вважав ціну суб'єктивною оцінкою попиту корисності продукту [3, с. 97-135]. Однак дослідники у своїх публікаціях ще не ставили питання формування регулятивної системи як необхідного інституту, тому що економічна свобода виробника вважалася достатньою для активізації виробництва.

Метою статті є обґрунтувати методологічні основи оцінки ліберальної фінансово-ринкової регулятивної системи, яка формувалася з розвитком відносин приватної власності і підприємництва та причини виникнення кризи перевиробництва.

Виклад основного матеріалу. В основі регулятивних фінансово-економічних систем є відношення власності на засоби виробництва і його результати. Розрізняють власність приватну і неprivatну, а управління економікою, відповідно, ліберальне і централізоване, економічну систему – ринкову і неринкову. При тому наголосимо, що двома найважливішими аспектами власності є економічний і правовий. Економічний аспект виражають кількість грошей, капіталу, продукту, інвестицій, доходу, а правовий – юридичні норми нагромадження, привласнення, відчуження грошей, капіталу, продукту, доходу і т. ін.

Сутність ліберальної регулятивної системи. Ліберальна система регулювання фінансового і взаємозв'язаного з ним товарного ринків формується на засадах основного економічного відношення, тобто відношення насамперед приватної власності на засоби і результати виробництва. При тому вартість продукту і ціна були основним предметом дискусій, висновків і пропозицій у процесі вкладання коштів у виробництво, торгівлю тощо. Найперші дослідники ринку загалом і руху фінансових ресурсів не давали категоричної відповіді на природу ціни, вартості продукту, розподілу продукту чи регулювання стану економіки. Їхні судження містили як об'єктивні, так і суб'єктивні аргументи (табл. 1).

Проте їхні погляди важливі і в іншому аспекті: дослідники з'ясовують, що виробники прагнуть отримати високий грошовий дохід за мінімальних витрат, з одного боку, і схильність до поділу праці як у сфері виробництва, так і у сфері обігу та, відповідно, до кооперації їх діяльності – з іншого. Важливою тут є ідея А. Сміта про "природний порядок" реалізації власних інтересів. Ця ідея дала змогу поставити питання про дію природних законів виробництва, розподілу і обміну, які згодом досліджували, і висновки про характер їх дії брали до уваги у сферах регулювання фінансових і товарних потоків. Власне, що в русі фінансових і товарних потоків, напевно, варто шукати витоки формування системи їх регулювання, тим більше, що з ідеєю "природного порядку" А. Сміта співзвучна ідея "приватної власності" на засоби і результати виробництва. Основне економічне відношення, тобто відношення насамперед приватної власності, практично діаметрально протилежне основному політичному відношенню, а саме відношенню суб'єкта до державної влади. Якщо суб'єктом приватної влас-